

HÍREK A

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUMBÓL

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM TÁJÉKOZTATÓ ÉS MŰSORFÜZETE

V. évfolyam

3. szám

1984

Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI

**A HÁZIÁLLATOK KIALAKULÁSA
A HONFOGLALÓ MAGYAROK ÉS A KORA ÁRPÁD-
KOR HÁZIÁLLATAI
A SERTÉSTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A SZARVASMARHA–TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A MAGYAR BAROMFITENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A LÓTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A JUHTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
AZ ERŐGÉP TÖRTÉNETE
EKÉK A XVIII–XIX. SZÁZADBAN
VADÁSZAT ÉS VADGAZDÁLKODÁS**

**A múzeumi kiállítások nyitva: hétfő kivételével naponta 10–17 óráig,
vasárnap 10–18 óráig.**

Felhívjuk kedves látogatóink figyelmét, hogy belső felújítási munkák miatt a fenti kiállítások látogathatók. (Esetleges változásokat a napilapokban közöljük.)

Tanulók és sorkatonák számára állandóan, szombati napokon a felnőttek részére is díjtanul a látogatás.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre és a TIT Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubja tagsági igazolvánnyal rendelkezők ugyancsak díjtanulul látogathajták a Múzeumot.

**MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM
1367 Városliget, Vajdahunyadvár Telefon: 420–573, 428–573**

TUDOMÁNYOS KUTATÁS HÍREI

Nagykunsági erdőtelepítések és fásítások a XVIII. századtól napjainkig

Az alföldi erdőtelepítésekkel, fásításokkal foglalkozó művek általában tartalmaznak hosszabb-rövidebb történelmi bevezetőt, az előzményekre való utalást. A homok- és szikfásítás, valamint az erdősávok telepítésére utaló történelmi adataik azonban rendszerint ugyanazokra a területekre vonatkoznak, holott az országos célkitűzések szükségképpen kiterjedtek az Alföld valamennyi törvényhatóságára, így a Nagy-kunságra is. Igaz, ez a vidék az ország egyik legfátlanabb területe, de a fásítási, erdőtelepítési törekvések itt sem elhanyagolhatók. Itteni hatásuk, megvalósulásuk mindenképpen érdeklődésre tarthat számot az általános erdészettörténet szempontjából is.

A XVIII. században újratelepülő, gyorsan gyarapodó nagykun települések országos ajánlásokra, de felismerve saját szükségleteiket is, a fogyó természetes erdőket mesterséges erdőtelepítésekkel igyekeztek pótolni. A XIX. században azonban — még a sajátos jászkun jogviszonyok között — végbement szinte valamennyi településben a közös erdők felosztása, majd kitermelése. Az 1879. évi erdőtörvény fásításra vonatkozó rendelkezéseinek megvalósítása a Nagy-kunságban csak részleges lehetett, hiszen ebben az időben különösen felgyorsult a közös és magántulajdonban levő erdők kitermelése. Így vált a századfordulóra Karcag és Túrkeve az alföldi fátlanság példájává.

A mesterséges erdőtelepítések történetében új fejezetet nyithatott volna az 1923. évi alföldfásítási törvény. Azonban a két világháború közötti fásítási tervek megvalósulása, s így a törvény hatása a Nagy-kunságban is csak részleges volt, mert a kor társadalmi—gazdasági viszonyai gátolták egy ilyen nagyszabású terv végrehajtását.

A felszabadulást követően az országban először a Nagykunságban történt meg a mezőgazdaság szocialista átszervezése. Az ugyanekkor induló országfásítási mozgalom legelőször a közös gazdálkodás útjára lépett mezőgazdasági üzemekben kívánta megvalósítani a fásítás nagy tervét. Így létesült elsőként az országban Kisújszálláson az ún. füves vetésforgónak megfelelő erdősáv-rendszer, és így váltak országos példává a túrkevei térszek erdőtelepítései.

A mezőgazdasági termőföldek védelme, illetve a nagytáblás gazdálkodás igényei a hetvenes évek elejére alapvetően átalakították a fásításokkal, erdősávokkal kapcsolatos elvárásokat. A monokultúrák között mozaikszerűen elhelyezkedő új erdőtelepítések, az új út- és vasútfásítások már egy korszerű határberendezésről tudósítanak.

A nagykunsági erdőtelepítések több mint kétszáz évet átfogó feldolgozása először nyújt alkalmat az összes alföldfásítási tevékenység egy vidéken való érvényesülésének kimutatására. Ez modell lehet az alföldi erdőtelepítések időbeli egymásutániségának a vizsgálatára és más tájegységek ilyen irányú feldolgozására is.

Oroszi Sándor

* * *

Agrárépítészeti emlékek számbavétele Skóciában

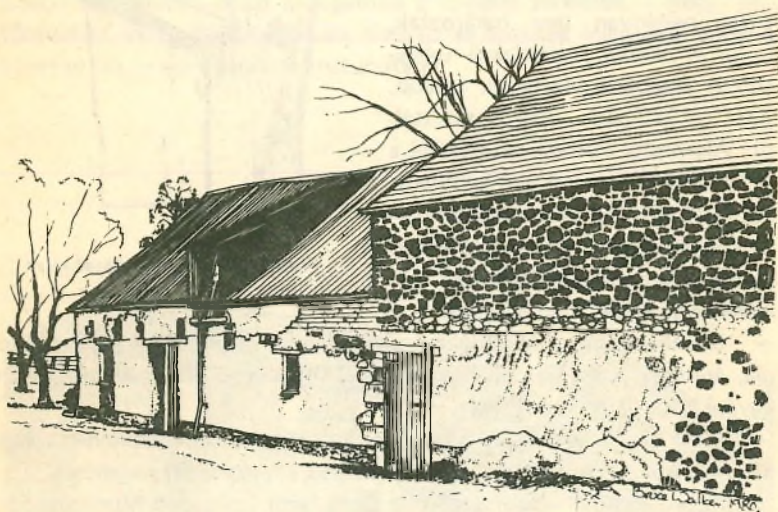
A Skót Népi Építészeti Munkacsoport tevékenységéről

Gyorsan változó korunkban a múzeumok – számos más feladatuk mellett – értékőrző és a változásokat dokumentáló szerepüknek megfelelően mind szervezettebb formában foglalkoznak a közelmúlt és a jelen értékeinek számbavételével és a jövő számára is hozzáférhetővé tételével.

Mint ismeretes, hazánkban a jelentős agrártörténeti emlékek védelméről 1977-ben rendelet jelent meg. A rendelet a mezőgazdasági, erdőgazdasági, vadászati, halászati, élelmiszeripari építmények, termelőeszközök és a vonatkozó iratok, térképek, rajzok, filmek, valamint az arra érdemes ültetvények (park, liget, tenyészkert stb.) védelméről intézkedik. A végrehajtásra a Magyar Mezőgazdasági Múzeum kapott megbízást. Múzeumunkat ennek érdekében feladatkörének kibővítésével egyidejűleg sajátos hatósági jogkörrel is felruházták.

A svédországi Nordiska Museet a hetvenes évek elején kezdte és 1977-re dolgozta ki a „Jelenkor dokumentációja” című, a gazdaság és társadalom számos szférájának vizsgálatára kiterjedő, különböző szakterületek összehangolt munkáján alapuló komplex programját.

Az agrártörténeti emlékek feltárására irányuló kezdeményezések sorába illeszthető a Skót Népi Építészeti Munkacsoport (Scottish Vernacular Buildings Working Group) tevékenysége is. A „vernacular buildings” fogalomkörébe olyan paraszti lakó- és gazdasági épületek tartoznak, melyek építész közreműködése, vagy építészeti mintakönyv felhasználása nélkül épültek. Történeti szempontból érdekes, hogy az épületek funkciójában beállt változások figyelemmel kísérésével az agrártermelési és technikai változások követhetők nyomon.

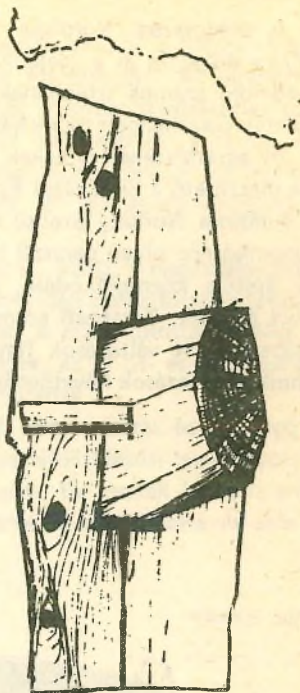
Örlőberendezés befogadására átalakított csűr.

Az agyag falakat a falazaton átütött kívülről megerősített gerendázattal stabilizálták. (Flatfield, Skócia)

A skóciai kutatók Európa sok országában ma már nem tapasztalható módon kedvező helyzetben vannak, amikor még széles bázis alapján tudják rögzíteni az országukban a XVIII. század közepétől ható mezőgazdasági átalakulás tárgyi, építészeti emlékeit. A népi építészeti emlékek felmérésére 1967-ben országos Bizottság alakult (Scottish Vernacular Buildings Survey Working Party). Néhány évi működés után a Bizottság további tevékenysége finansziális okokból nem volt lehetséges, tagjai közül ezért néhányan úgy határoztak, hogy a munkát társadalmi (egyesületi) alapokon folytatják tovább. Így 1972-ben megalapították dr. Alexander Fenton vezetésével a Skót Népi Építészeti Munkacsoportot (SVBWG). Tevékenységüket egyre szélesítve már a következő évben hivatalos programmal léphettek fel. Néhány gondolat a programból:

- összehangolni a különböző szakterületeken (agrártörténet, szociológia, építéset, néprajz) népi építészettel foglalkozó intézmények, illetve egyéni kutatók tevékenységét,
- tudományos alapokon elősegíteni a népi építészet emlékeinek széleskörű és részletes felmérését, a feltárt adatok egységesített rögzítését.

A programmal összhangban a Skót Népi Építészeti Munkacsoport 1974-ben tartotta első konferenciáját. A konferencia anyagának kiadását követően évente jelentetik meg közleményeiket (Vernacular Buildings), valamint a SVBWG tagjainak jelentősebb tanulmányait. Az illusztrált közlemények a Munkacsoport tagjai által végzett munkáról, kutatásokról tudósítanak. Emellett figyelemmel kísérik a népi építészet tanulmányozásával kapcsolatos nemzetközi eredményeket, kiadványokat is.

A megerősített gerendázat rajza

A Munkacsoport közleményei és kiadványai mellett jó tájékoztatást nyújt a skóciai népi építészeti emlékek számbavételéről, dokumentálásáról és a tudományos feldolgozás első lépéseiről Alexander Fenton és Bruce Walker könyve: „The Rural Architecture of Scotland” (Skócia népi építészete), Edinburgh 1981. A kötet átfogó képet ad a paraszti építészeti emlékeinek felmérésére és értékelésére irányuló munka háttéréről, szervezeti bázisáról és eredményeiről. Különösen figyelemre méltó az a fejezet, mely a gazdasági, műszaki fejlődés hatásait mutatja ki az egyes épületfajták, illetve formák megjelenésében, módosulásában vagy eltűnésében. Igen jellegzetes ez a különböző energiafajták alkalmazásával működtetett malmok esetében. (Itt értesülhetünk arról, hogy Skóciában még 1786-ban, mindjárt másodikként egy magyar, bizonyos Francis Trell állított fel malmot az Edinburghtól délre eső vidék, Midlothian területén.) Az alkalmazott energiafajták meghatározták az épület szerkezetét is. Lóvontatás esetén pedig a fogatolás a további variációk — négy- vagy többszögű, kerek, ellipszis alakú alaprajz az ezeknek megfelelő tetőszerkezettel stb. — széles spektrumát mutatja.

Szárazmalom épülete Skóciában, 1984-ben átalakítás közben

A Skót Népi Építészeti Munkacsoport jelenlegi elnöke, dr. Bruce Walker 1983. őszén, magyarországi látogatása alkalmával lépett kapcsolatba a Magyar Mezőgazdasági Múzeummal. Ezt követőleg kiadványaink kölcsönös cseréjére került sor. A Munkacsoport kiadványaiból és a dr. Walkerrel folytatott beszélgetésből követhetjük nyomon a Skót Népi Építészeti Munkacsoport létrejöttének körülményeit és tevékenységének jellegét.

Szabó Anna

* * *

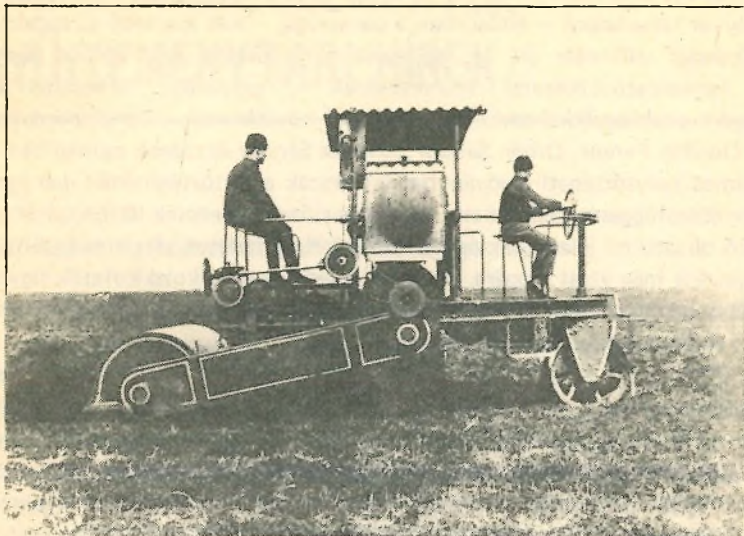
Szántóverseny 75 évvel ezelőtt Mezőhegyesen

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) 1909. augusztus 5–26. között Mezőhegyesen rendezte az első olyan szántóversenyt, ahol motoros gépek is részt vettek. A verseny célja az alkalmazásban lévő gépek üzem közbeni kipróbálása volt.

Ez a verseny minden korábbi hazai gépversenyt felülmúlt. A gazdák ezreit és a technikai szakemberek, valamint a gépgyárosok népes csoportját gyűjtötte össze. A versenyen négy gőzlokomotív és két benzinmotoros talajművelőgép vett részt.

A benzinmotoros magánjárókat a német Köln–Deutzi Gépgyár 40 LE-s gépe és a magyar Kőszegi-féle rotációs talajművelőgép képviselte. (Kőszegi Károly bajai gépész 1908-ban – Mechwart András forgórendszerű szántógépeiből kiindulva – készítette el rotációs kapaszerkezettel párosított talajművelőgépét, melyet 1909-ben továbbfejlesztett.) Megjelent még a Sanderson-féle „Universal”-típusú angol gyártmányú benzinmotoros eke, de géphiba miatt a versenyen nem vett részt.

A gépverseny fő irányítója ifj. Sporzon Pál, az OMGE műszaki bizottságának előadója, a Magyaróvári Gépkísérleti Állomás vezetője volt. A gépek műszaki elbírálásában Karkovány Ákos – a Műegyetemi Gépkísérleti Állomás képviselőjében – vállalt vezető szerepet. A versenyfeladatok közé tartozott – többek között – 10 ha terület felszántása 25 cm-es mélységben. A bizottság mérte a műveléshez szükséges időt, a felhasznált tüzelő- és kenőanyagot, továbbá a vízszükségletet.

Kőszegi-féle talajművelőgép

A benzinmotoros verseny győztese a Kőszegi-féle talajművelőgép lett és ez nyerte el az állami nagy aranyérmet is. A mezőhegyesi szántóverseny a szakembereknek sok értékes tapasztalattal szolgált a talajművelőgépek elbírálása szempontjából.

Réz Gyula

Termelőszövetkezetek és állami gazdaságok dokumentumai a Mezőgazdasági Múzeum Adattárában

A magyar mezőgazdaság 1945 utáni történetének kutatása során nagy értéket képviselnek a termelőszövetkezeti csoportok és állami gazdaságok szervezésekor keletkezett különböző forrásanyagok.

A háború befejezését követő másfél évtized az ország mezőgazdaságának tulajdonviszonyaiban és üzemi formáiban változást hozott. Nem

túlzás azt állítanunk, hogy az 1945 és 1960 között eltelt időszakban a magyar társadalom — elsősorban a parasztság — két alapvető társadalmi, gazdasági változást élt át; az egyik a földosztás volt, később pedig a termelőszövetkezetek szervezésének — gazdasági, társadalmi és egyéni problémákkal terhes — esztendei következték. Történetírásunk — Donáth Ferenc, Orbán Sándor, Szakács Sándor és mások munkáiban — számos helytörténeti kiadványban e korszak agrártörténetének már igen sok összefüggését feldolgozta, de a termelőszövetkezetek létrehozását kísérő társadalmi jelenségek és termelés-történeti adatok részletes feltárása, elemzése még várat magára. Az ilyen feladatra vállalkozó kutatók figyelmébe ajánljuk, hogy Múzeumunk Adattára ismét gyarapodott a korszakra vonatkozó dokumentumokkal.

Pál József, az Országos Szövetkezeti Tanács titkára ajándékként került hozzánk:

- az első mezőgazdasági termelőszövetkezeti csoport engedélyezéséről és gazdasági támogatásáról szóló jegyzőkönyvek másolata;
- 1948–1950-ben, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek szabályozásának kialakítása során felhasznált tanulmányok gyűjteménye;
- a termelőszövetkezetek alapításával kapcsolatos korabeli tájékoztató és propaganda anyag.

Ugyancsak a kutatók rendelkezésére áll 90 állami gazdaság — tokaj-hegyaljai, izsáki, hőgyészi, bolyi, hortobágyi, kisbéri, szilvásvárad, bala-tonboglári stb. — alapítólevele, valamint az egyes gazdaságok történetét feldolgozó rövid tanulmányok.

Fehér György

* * *

A fentieket kiegészítve Könyvtárunk felhívja a figyelmet arra, hogy az elmúlt években számos termelőszövetkezet küldte be hozzánk működéséről szóló, nyomtatásban megjelent jubileumi kiadványát. Készséggel állunk a kutatók rendelkezésére.

KIÁLLÍTÁSOK, ESEMÉNYEK GYŰJTEMÉNYTÁRI HÍREK

Szőlészet- és üzemtörténeti kiállítás Egerben

Az Eger—Mátravidéki Borgazdasági Kombinát felkérésére Múzeumunk részt vett a Kombinát ún. „Borház”-ában bemutatásra kerülő kiállítás előkészítésében, rendezésében. A „Borház”-at Eger központjában egy XVIII. századi régi épületben, az egykori „savanyító ház”-ban rendezték be, melyből az Eger alatti pincerendszer egyik labirintus—szakaszát is meg lehet közelíteni. A földszinten, az egri borvidék történetéről szóló kiállításon a középkortól napjainkig kísérhetjük figyelemmel Eger és környéke borkultúrájának alakulását: a fajták, termesztésmódok, eszközök, szervezetek változását, majd a felszabadulás utáni időszak útkeresései után a Borgazdasági Kombinát megalakulását, működését. A történeti rész dr. Für Lajos és dr. Pintér János forgatókönyve alapján készült el, a vitrinekben lévő — terepen már nem gyűjthető — tárgyak nagy részét a Dobó István Vármúzeum adta kölcsön. A pincében pedig présházbelsőt rendeztünk be egy 1838-ból való középszerűségi egri préssel, kármén-tőkkal, hordókkal, szőlődarálóval, s a présházbelsők egyéb tárgyaival. A berendezést részben a Borgazdasági Kombinát üzemegységeiből, részben egri szőlősgazdáktól gyűjtöttük. A forgatókönyvet írta és a gyűjtést végezte dr. Knézy Judit és Balázs György. (Ld. még a hátsó borítót is.)

Balázs György

* * *

A kiállítás történeti része a „Borházban”

Szabad szombat a természetben

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum és az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal indította útjára 1983 szeptemberében a TERMÉSZETBARÁT KÖRT.

Havonta általában egy–egy kirándulást teszünk. A szerdai múzeumi előadásaink látogatói szívesen találkoznak a meghirdetett időpontban, szombatonként 9 órakor a Moszkva téren. Ide a tanárokon kívül a gyermekeket a szülők is elkísérik. Ilyen módon vidám, derűs csoportok ismerik meg a Budai hegyek túrista útjait és természeti értékeit. Szeretnénk, ha a természetbarát kör tagjai ezeken a foglalkozásokon keresztül később legnagyobb értékünk: a TERMÉSZET védőjévé is válnának. Esős nap esetén is találkozik a csoport a Moszkva téren, de ilyenkor a természettel csak filmeken keresztül ismerkednek a Múzeum vetítő termében.

*Madáretetés
Makkos Mária*

Tervezett útvonalak az 1984/85-ös tanévre:

szeptember 22.	Zugliget – Disznófóforrás – Normafa
október 6.	Irhásárok – Csiki hegyek – Budaörs
november 17.	Hűvösvölgy – Hárshegy – Ságvári liget
december 8.	Zugliget – Normafa – Széchenyi hegy
február 2.	Ságvári liget – Jánoshegy – Csillebérc
március 2.	Hármashatár hegy – Határnyereg – Vadaskert
április 13.	Sashegy
május 11.	Budakeszi – Vadaspark

Az utolsó túrát vidám vetélkedővel zárjuk a Vadasparkban. Programjaink nyitottak, minden túrákedvelő múzeumi családot szívesen várunk.

Rogna Emilia

* * *

Ex libris kiállítás Kiskunmajsán

Ötödik alkalommal rendezték meg a Kiskunmajsai Kulturális Napokat a Nagyközségi Tanács Művelődési és Sport Osztálya, az Ifjú Gárda Művelődési Központ, a Nagyközségi Könyvtár, a Jonathán Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, a TIT Helyi Szervezete, a Sportegyesület és a Természetbarát Klub.

A községben 4 helyen többféle kiállítás megrendezésére került sor: a Jonathan MGTSZ Helytörténeti Múzeumában a pipakiállítást, az Ifjú Gárda Művelődési Központban „Békés megye élő népművészete” c. kiállítást dr. Hoffmann Tamás, a Néprajzi Múzeum főigazgatója; Sági István fotóművész „Körösfő és Gyimes között” c. fotokiállítását Halász Péter, a „Honismeret” szerkesztője nyitotta meg. A Sportcsarnokban „Hazai tájak, népek barátsága” címmel képzőművészeti kiállítást rendeztek Jancsek Antal, Koch Piroska, Jancsek Adrienne, Járity Józsa, Bánsági András és Domokos Béla képzőművészeti alkotásaiból. A tárlatot dr. Losonczy Miklós művészettörténész nyitotta meg.

A Nagyközségi Könyvtár adott helyet a Magyar Mezőgazdasági Múzeum ex libris gyűjteményéből válogatott kamarakiállításnak, melyet dr. Szabó Lóránd, a Múzeum főigazgatója nyitott meg. 24 tablón közel 200 szőlő–bor témájú ex libris és alkalmi grafika került bemutatásra magyar művészek alkotásaiból.

A kiállításokon kívül, melyek 1984. augusztus 14–26-ig voltak látogathatók, sor került a Bács–Kiskun megyei természetjárók V. találkozójára, a termálfürdő megnyitására és különböző műsoros rendezvényekre is.

A gazdag program szervezője és összefogója dr. Vedres Ferencné művelődési felügyelő volt.

— sp —

* * *

Szeptember 24-én a *politikai vitaforum* keretében Jusztus Gábor újságíró bel- és külpolitikánk időszerű kérdéseiről tartott előadást.

A MÚZEUM BARÁTI KÖRÉNEK ÉLETÉBŐL

Védelmet kapott a táj (A dégi Bozót-patak völgye)

Természetvédelmi területté nyilvánította a Fejér megyei Tanács a dégi Bozót-patak völgyét. Ezzel a patak völgy szervesen kapcsolódik a védelem alatt álló dégi kastélyparkhoz, illetve a patak szigetén kialakított *Mezőgazdasági Tájmúzeum*hoz.

Dég község az Alföld mezőföldi tájrészében helyezkedik el. A szűkebb kistáj *Dégi-süllyedék* néven ismert. Kiterjedése kb. öt négyzetkilométer. E tájrész szerkezeti alapja az agyagból, homokból és homokkőből álló pannóniai üledék.

A földtörténeti harmadkor végén bekövetkezett kiemelkedés során a Mezőföld déli része féloldalasan megbillent, az északnyugat–délkeleti irányú törések szinte feldarabolták a területet.

A jégkorszak folyamán mindezt betakarta a lösz. A süllyedék helyén az ó- és középpleisztocén folyamán jelentős szélességű völgy és ártér helyezkedett el, amely azóta sem tudott tökéletesen feltöltődni. Egyrészt az állandó süllyedés miatt, másrészt a nagy kiterjedésű tábláról lefutó, és itt összegyűlt csapadékvizek időszakos eróziós tevékenysége következtében, amelyek a Bozót-patak völgyén át találtak lefolyást a Sió völgye felé.

Dégen három vízfolyás találkozik össze: a Bozót-patak, az Etlakai és a Bogárdi vízfolyás. Ezek közül a legjelentősebb a Bozót-patak, amely Dég–Mezőszilas–Igar vonalában húzódik, egészen Simontornyáig, ahol a Sióba ömlik.

A tulajdonképpen, meredek oldalakkal határolt Bozót-völgy Degtől kezdődik. A vízfolyás ingadozó. Nagy záporok alkalmával rövid idő alatt nagy víztömegek futnak le a völgyben, az év legnagyobb részében azonban alig van lefolyás. A kiszélesedett részeken a víz szétterül és helyi mocsarakat, tavakat alkot.

A felszín alatt mozgó talajvíz és a felszíni csapadékvíz, valamint a szél munkája során létrejött sajátos lepusztulásformák (lőszvölgyek, -mélyutak, -szakadékok, -dolinák) megelevenítik a tájat. Itt a Bozót-völgyben a mezőföldi tájra jellemző szinte valamennyi jellegzetesség megőrizte érintetlenségét.

A dégi kastélypark idős és értékes növényállományával, műemlék épületeivel (Pollack Mihály tervezte Festetics kastély és a Hollandház, amely 1980 óta Mezőgazdasági Tájékmúzeum) 1976-ban vált természetvédelmi területté. A védettség kiterjesztése az említett természetrajzi sajátosságok következtében vált indokolttá.

Festetics kastély

A Fejér megyei Tanács határozata kiemeli:

- A patakvölgy emberi beavatkozás által alig érintett jellege, állapota miatt az „ősi” megjelenést tükrözi.
- A tájesztétikai értékeken túl a kedvező mikroklíma hatására itt élő és védett madár- és növényfajok tovább növelik a terület természeti jelentőségét.
- Mindezek fokozatosan indokolttá tették a természetvédeltség kiterjesztését, az együttes kezelést, a tudományos és oktatási célú bemu-
tatást.

A megnövekedett szabadidő helyes kihasználása, hasznos és pihentető módon való eltöltése fontos tényezővé vált napjainkban. A szabadidő egyre nagyobb mértékben kifejeesztette a környezetváltoztatás, az új területek megismerésének igényét. Ilyen kirándulási lehetőséggel gyarapodott most Dég.

Verebics Géza

* * *

Tanulmányút Jugoszláviában

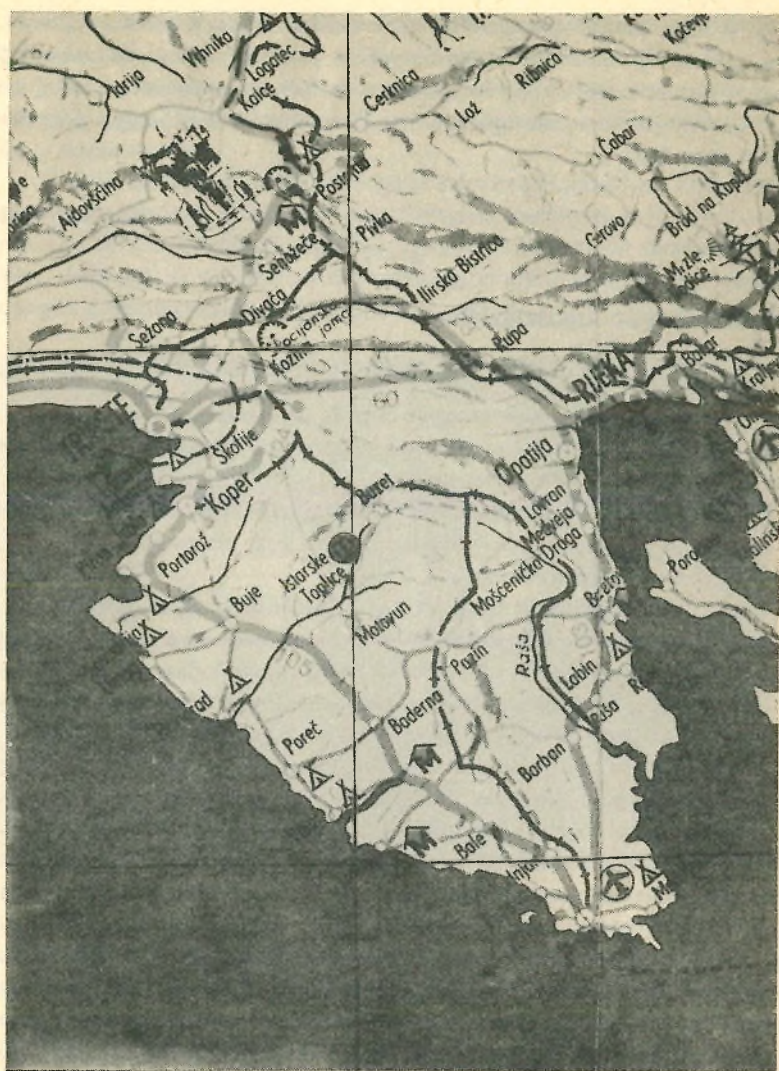
Az Adriai-tenger erősen tagolt csipkés jugoszláviai partja számos festői szépségű településsel rendelkezik. Az Isztria-félsziget az ország és a tengerpart egyik leglátogatottabb része.

A Múzeum Barátainak Köre közreműködésével és támogatásával — az IBUSZ szervezésében — 40 fős csoport vett részt a július 21–28-ig tartó rabaci tanulmányúton.

Az utikönyv Rabacot a gyorsan fejlődő üdülőhelyek közé sorolja. Joggal hiszem, akik már jártak itt 4–5 évvel ezelőtt, rá sem ismertek a tájra. Óriásira növekedett az autós kempingje, a szállodasorok megváltoztatták a tájat. De a csendet, nyugalmat kedvelő turisták is megtalálhatják a sziklás partokat, a fenyves erdőket. (Lásd a fotót a 16. oldalon)

Ki-ki kedve szerint fürödhetett és napozhatott a tengerparton, vagy fakultatív kirándulásokra mehetett Pulába, Opatijába, Labinba.

Az egyik autóbusz-kirándulás a nyolc dombon épült Pulába vezetett. Pula — régi nevén Pola—Isztria közigazgatási és kulturális központja volt. Az első kellemes meglepetést a szláv nevű, de csodálatosan ízes magyar tájszólással beszélő idegenvezetőnő, Ildikó okozta, aki az odavezető — nem túl hosszú úton — szóval tartott bennünket. Akik vállalkoztak az útra, nem bánták meg. A város igazolta, hogy joggal regélnek róla annyi szépet az útleírások. A monumentális római kori amfiteátrum méreteivel — hosszabbik tengelye 132 m, rövidebbik 105 m — bennünket is lenyűgözött. A háromemeletes kőszínház valószínűleg Augustus császár építtette i.e. 30 és 14 között, majd Vespasianus idején tovább bővítették. Napjainkban új életre kelt.

Évről-évre itt bonyolítják le az Istriai Hét rendezvénysorozatát. Sétánk közben a római Herkules kaput és a szép, kettős ívű Porta Geminát is érintettük. Akik a Régészeti Múzeumot is meglátogatták, magyar vonatkozású emlékekkel is találkozhattak. Hányatott sorsú uralkodónk, Salamon király Pulában remetéskedett haláláig, sírkövének maradványai a múzeumban láthatók. A sok nevezetesség közül még a római fürdő-épület romjaira emelt V–VI. századbeli bazilikát, valamint az i.e. 31-ben épült római építészeti gyöngyszemet: a Sergius diadalívet kell megemlíteni.

Egy másik hajókirándulás Kvarnev gyöngyszeme és legkeresettebb fürdőhelye, a Rijekától 12 km-re fekvő *Opatijába* vezetett. Csodálatos élmény volt az út a csipkés, sziklás tengerpart mentén a vitorlásokkal és széllovasokkal tarkított vízen. Kétórás hajóút után megpillantottuk az 1396 m magas Monte Maggiorét. A városka utcáin dús növényzetű parkok, tengerparti pálmásétány, barátságos villák, elegáns szállodák, drága vendéglők, kávéházak váltogatják egymást.

A vakítófényes napsütés a gyönyörű kék színű tenger, a jó ellátás feledhetetlenné tették a kirándulást.

Erdélyi Gizella

* * *

Ez évben a Baráti Kör még egy *tanulmányutat* tudott tagjai részére szervezni. Augusztus 6–13. között az NDK városait látogatták meg az érdeklődők. A Budapest–Erfurt–Kelbra–Halle–Quedlinburg–Wernigerode–Berlin útvonalon tett körutazás tanulságos és élményekben gazdag volt.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Július 24-én felkereste Múzeumunkat *Giulio Santarelli*, az olasz Mezőgazdasági Minisztérium államtitkára. A vendéget és kíséretét dr. Pintér János kalauzolta a kiállításokban és egyúttal rövid tájékoztatót adott a Múzeum múltjáról, jelenlegi helyzetéről és feladatairól.

*Az olasz Mezőgazdasági Minisztérium államtitkára
G. Santarelli (jobbról a második) a Múzeumban*

Július 20-án *Thore Desserud*, a Norvég Királyi Mezőgazdasági Társaság konzultánsa, valamint két pedagógus kollegája tanulmányozta a Múzeum tevékenységét. Tapasztalataikat a most alakuló Norvég Mezőgazdasági Múzeum működésénél szeretnék hasznosítani.

Augusztusban a MEDOSZ vendégeként *Börje Svensson*, a Svéd Mezőgazdasági Dolgozók Szakszervezetének elnöke és munkatársai megtekintették a Mezőgazdasági Múzeumot. Nagy elismeréssel nyilatkoztak a látottakról.

Szeptember 5-én *dr. inż. Wojciech Cieplak*, a Varsói Vadászati Múzeum muzeológusa járt intézményünknel. Kotlár Károly, a Vadászati Főosztály vezetője ismertette a Múzeum tevékenységét, bemutatta kiállításainkat.

A Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetsége (AIMA) soron levő 7. kongresszusát szeptember 11. és 16. között a Párizstól kb 200 km-re fekvő Saint Riquier-ben tartotta. A kongresszuson 20 országból 90 fő vett részt. Magyarországot *dr. Szabó Lóránd főigazgató* képviselte.

A kongresszus első napján, melynek programja a párizsi Népművészeti és Hagyományok Múzeumában zajlott, lehetőség nyílt a Múzeum munkatevékenységéről rövid ismertetést adni és bemutatni az „Agrár-múltunk szigetei” című tájékoztató filmünket.

Az ülések négy szelekcióban folytak, összesen mintegy 35 előadás hangzott el.

A harmadik szekciónak volt az elnöke *dr. Szabó Lóránd*, mely a természetvédelem és a mezőgazdaság viszonyának kérdésével foglalkozott. E témakörben ismertette a hazai helyzetet.

Utolsó napirendi pontként került sor a 11 tagú elnökség megválasztására. A következő – 1987-ig tartó – ciklusra az *AIMA elnökének dr. Szabó Lórándot* választották. Alelnökök: *W. Jacobeit* prof., az NDK-ból, *S. Nielsen*, a Dán Mezőgazdasági Múzeum igazgatója és *L. Hawes* prof. az USA-ból. A tagok sorába francia, nyugatnémet, lengyel, olasz, indiai és svéd múzeumigazgatók, szakemberek kerültek, az AIMA titkára *Szabó Anna muzeológus*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársa lett.

A kongresszus jól szervezett, barátságos légkörű és hangulatú volt. Az AIMA 8. kongresszusa 1987-ben hazánkban kerül megrendezésre. Az addig belsőleg teljesen felújított Múzeumunk új állandó kiállításával méltóan fogja reprezentálni a magyar mezőgazdaság és élelmiszertermelés múltját és fejlődését.

Dr. Szabó Lóránd szeptember 17–20-ig M. Coutelle, a francia Országos Mezőgazdasági Kamara igazgatóhelyettese, a Niort melletti Rurales mezőgazdasági oktatási központ szervezője meghívására vidéki múzeumok tevékenységét tanulmányozta Franciaországban. Elsőként a Rurales-t tekintette meg. Az oktatási központ szervezői pár évvel ezelőtt hazánkban a magyar mezőgazdasági gépgyűjteményeket is tanulmányozták. Az azóta eltelt idő alatt teljesen új objektumokat hoztak létre. Elkészült a központi kiállítóhely, az előadóterem, ahol a szemléltetéshez a legmodernebb elektronikus berendezéseket, TV-ket, képmagnókat alkalmazták. A gyűjtemény csarnokainak egy része már kész, a javítóműhely befejezés előtt áll. Élelmiszeripari és mezőgazdasági gépeket és berendezéseket értékesítő üzlet is működik itt.

Cognacban a szőlészeti és borászati múzeumot, Didonne-ban a mezőgazdasági gépek és eszközök múzeumát tekintette meg.

Szeptember 28-án dr. Márton János, az Agrárgazdasági Kutató Intézet főigazgatója kíséretében Múzeumunkba látogatott *Hans Alfons*, az Osztrák Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatója. A vendégeket dr. Szabó Lóránd főigazgató fogadta, tájékoztatta az osztrák vendéget a Múzeum munkájáról és bemutatta a Múzeumról készült német nyelvű filmet.

Tanulmányút NDK-ban

A tanulmányút megszervezésére a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) Kelet-Európai Bizottsága 1983. júniusi tallini ülésén hozott határozat alapján került sor. Az NDK – mint fogadó fél – vállalta a tanulmányút megszervezését és lebonyolítására az 1984. szeptember 9–16. közötti időt jelölte meg. A meghívást a keleteurópai országok IUCN Nemzetközi Nevelési Bizottságaihoz küldte.

A tanulmányút főrésze (5 nap) egy természetvédelmi tanfolyamon való részvétel volt.

A nemzetközi tanfolyamot NDK-ban az erre legilletékesebb szerv, a Mezőgazdasági Tudományos Akadémiához tartozó Tájkutató és Természetvédelmi Intézet (Halle) müritzhofi Központi Természetvédelmi Iskolájában (Zentrale Lehrstätte für Naturschutz der Akademie der Landwirtschaftswissenschaften der DDR – Müritzhof) tartották, megtisztelve ezzel is a fennállásának 30. évfordulóját ünneplő intézményt. A résztvevő országok NDK, Csehszlovákia, Románia és Magyarország voltak.

A müritzhofi Központi Természetvédelmi Iskola

Az iskolát 1954-ben alapították egy 4632 ha kiterjedésű természetvédelmi terület közepén álló, korszerűsített parasztházban, ami a Müritzi tótól 3 km-re, a legközelebbi várostól (Waren bei Müritz) pedig 12 km-re fekszik.

Az elmúlt 30 év alatt több mint 10.000 embert képeztek ki természetvédelmi ismeretekből. A természetvédelmi oktatásnak több, szakosított formája van:

- a természetvédelmi szakembereknek,
- tanároknak, tanítóknak,
- vadászoknak,
- természetvédelmi kezelőknek,
- KULTURBUND természetvédelmi szakcsoportjainak (botanikus, zoológus, ornitológus stb.),
- újságíróknak,
- tudományos kutatóknak.

Évente átlagosan 30 tanfolyamot bonyolítanak le, esetenként 10–15 fő részére.

Az oktatás színhelyéül szolgáló tanterem a korszerű szemléltetés minden műszaki berendezésével fel van szerelve.

Az elméleti oktatás általában délelőtt, a terepgyakorlat pedig délután zajlott. Az elméleti és gyakorlati oktatás célja a természetvédelem nemzetközi és hazai helyzetének részletes elemzése és áttekintése mellett a komplex ökológiai szemlélet kialakítása.

Az NDK a természetvédelemben kiemelt fontosságot tulajdonít a védett területek népgazdasági hasznosításának. Minden egyes területre külön részletes kezelési utasítást dolgoznak ki, ezt kis füzetekben kiadják.

A környezet- és természetvédelem felső irányítása az NDK-ban megosztott. A környezetvédelem a Vízüdelmi Minisztériumhoz, a természetvédelem pedig a Mező-, Erdő- és Élelmiszergazdasági Minisztériumhoz tartozik. A védett területek aránya 20%-a az ország teljes területének.

Vendéglátónk a Mező-, Erdő- és Élelmiszergazdasági Minisztérium volt. Ennek munkatársa, dr. Günther Hoffman erdőmérnök gondos precizitással szervezte meg a tanulmányút minden mozzanatát. Külön gondot fordított rá, hogy megismerjük a főváros nevezetességeit és az iskolához közeli néhány nagyobb várost. A tanfolyam záró programján részt vett Prof. Dr. H. Weinitschke is, a hallei Intézet igazgatója.

*Neubrandenburgi városkapu
Ide is ellátogattunk a tanfolyam során*

Az IUCN Nemzeti Nevelési Bizottság magyarországi résztvevői: Horváth Kinga gimnáziumi tanár, dr. Tóth Károly igazgató és jómagam voltunk.

A tanulmányúton szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy nálunk sem elegendő csak az iskoláskorúak természetvédelmi nevelése, hanem a gazdasági és a társadalmi élet különböző területén dolgozó munkatársak rendszeres természetvédelmi oktatása is szükséges lenne.

Rogna Emília

* * *

SZEMÉLYI HÍREK

A Múzeumi és Műemléki Hónap alkalmából a Mezőgazdasági Múzeum előterjesztésére — a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium egyetértésével — a művelődési miniszter „Szocialista kultúráért” miniszteri kitüntetésben részesített olyan agrárszakembereket, akik a termelési, oktatási feladataik, a mezőgazdasági munkák szakmai gondjai mellett kimagaslóan sokat tettek az agrártörténeti emlékek védelméért.

Szeptember 27-én a Nemzeti Galériában ünnepélyes keretek között vették át kitüntetéseiket:

Kovács György: ny. tsz. elnök Dégről, a tájmúzeum létrehozásáért, annak erkölcsi és anyagi támogatásáért.

Katona István: a Kiskunhalasi Állami Gazdaság igazgatója, különös tekintettel az agrárműszaki emlékek védelme terén kifejtett tevékenységéért, gépgyűjtemény létrehozásáért, annak erkölcsi és anyagi támogatásáért.

dr. Komáromi Sándor: a békési Szakmunkásképző Intézet igazgatója, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre helyi csoportjának elnöke, az agrártörténeti emlékek védelméért, különös tekintettel a növényvédő gépek történeti áttekintését szolgáló gyűjtemény megalapozásáért.

Dombi Ferenc: a zirci Szakmunkásképző és Iparitanuló Intézet oktatója, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre helyi csoportjának titkára, az agrárműszaki emlékek védelme terén kifejtett öntevékeny munkájáért, a fiatalok emlékvédő szemléletének formálásáért.

Ablaka István: a kecskeméti „Petőfi” Nyomda igazgatója, fél évtizede a Múzeum agrártörténeti emlékek védelmét publikáló könyvek és egyéb ismertetők, katalógusok minőségi és határidőre történő kivitelezéséért.

Győri József: a bolyi Mezőgazdasági Kombinát főosztályvezetője, a helyi termeléstörténeti múzeum előkészítésében, az anyagok gyűjtésében, az eszköz- és gépgyűjtemény kialakításában kifejtett tevékenységéért.

Regdon Rezsőné: a Mezőgazdasági Múzeum főelőadója, nyugállományba vonulása alkalmából, több mint három évtizedes eredményes, példamutató muzeológiai tevékenységéért részesült miniszteri kitüntetésben.

A Fegyveres Erők Napja alkalmából a belügyminiszter „Közbiztonsági Érem” bronz fokozata kitüntetést adományozta *Józsa Ferenc* fegyveres őrnek.

Jó pihenést kívánunk *Pálfi Irén* júliustól nyugdíjas kollegánknak.

Szeretettel köszöntjük új dolgozóinkat: *Kovács Géza* restaurátort és *Gellér Péterné* raktári könyvelőt.

Filmvetítés és szakvezetés kérhető a nyitvatartás ideje alatt. A jelentkezéseket lehetőleg 3 nappal előbb kérjük a 420–573 vagy 428–573 telefonszámon bejelenteni.

Megjelenik negyedévenként. Felelős kiadó: Dr. Szabó Lóránd
Főszerkesztő: Dr. Fűr Lajos. Szerkesztő: Udvary Ágnes
Lektorálta: Sági Pál. Formátum A/5. Lapengedély szám: III/Kul/
126/1982. Megjelent 700 példányban. ISSN 0230–1075

Készült: a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium
Információs Központjának Házi Sokszorosító Üzemében

Felelős vezető: Budai János

Törzsszám: 428/84.

A hátsó borítón az egi szőlészeti- és üzemtörténeti kiállítás egy részlete; a berendezett pincebelső, közepén egy 1839-ből származó prés látható.

